

Pondělí: Seriál LN: Budovatelé státu Úterý: Šachy | Politika na ulici | Rezonance Středa: Čekstajl | Česká báseň | Zahraniční postřeh Čtvrtek: Český ležák | Cortés | Short Pátek: Jazykové okénko | Kalendář hrdinů | Ekopohled

Pro legie obětoval majetek

JAROSLAV LÁNIK

PRAHA Na stránkách tohoto seriálu se setkáváme s těmi, kteří jako legionáři bojovali se zbraní v ruce na frontách první světové války za svobodu naší země. Legie by však nevznikly nebýt mnoha krajanů, kteří podporovali jejich zrod a finančně a materiálně zabezpečovali jejich existenci. Nejvíce krajanů žilo před válkou v Rusku. Přicházeli tam jako úředníci poboček českých bank a úvěrních ústavů, zástupci našich strojíren, odborníci z různých odvětví hospodářství a také jako rolníci. Mnozí tam založili své firmy a během let dosáhli vý-

KALENDÁŘ HRDINŮ

OSUDY, KTERÉ INSPIRUJÍ

znamného společenského postavení, navazovali obchodní styky, rozvíjeli kontakty a vazby na carské úředníky. Již na samém počátku války neváhali myšlenky samostatného českého či československého státu poskytnout svůj majetek i své konexe.

Dodávky pro armádu

Jedním z těch, kteří se významně zasloužili o zformování zahraničního odboje v Rusku a o založení České družiny, byl Otakar Červený.

Studoval na pražské polytechnice. I když studia nedokončil, uplatnil své vědomosti v českých cukrovarech. Cukrovarnická krize jej však donutila hledat práci v Rusku. Zásadní změnu v jeho životě přinesl rok 1887. Tehdy jeho otec a oba bratři rozhodli, aby v Kyje-

Pomáhali vzniku armády. Na východní frontě velké války se první česká jednotka zformovala na Ukrajině. Na snímku jsou členové kyjevského českého komitétu v září 1914. Sedící Vondrák, Dědina, Jindříšek, Červený, Paul. V uniformě Z. Rajman, styčný důstojník České družiny. FOTO VHÚ

vě zřídil a následně vedl filiálku rodinné firmy V. F. Červený & synové na výrobu dechových nástrojů. Téměř 40letý (narozen 14. ledna 1850 v Hradci Králové) Otakar z ní vybudoval dobře prosperující závod, který dodával dechové nástroje kapelám ruské armády. Armádní dodávky jej mnohokrát zavedly do Petrohradu, kde vedl jednání s vysokými úředníky a navázal četné kontakty s vlivnými osobami carského dvora. Souběžně s tím se stále více zapojoval do

spolkového života krajanů, kde získal respektované postavení.

Po vypuknutí války inicioval mimo jiné vyslání deputace k carovi s žádostí o zřízení české vojenské jednotky, podílel se na kampani vyzývající Čechy a Slováky ke vstupu do formující se české dobrovolnické družiny a zúčastnil se její slavnostní přísahy a svěcení praporu. Jako čelný představitel krajanů hnutí tlučil vzájemnou nevráživost mezi

činiteli jednotlivých krajanů center a neúnavně finančně podporoval vytváření legií. Se svou manželkou spolufinancoval zřízení lazaretu pro raněné a nemocné legionáře v Kyjevě.

Po bolševické revoluci se výrazně zhoršilo postavení našich krajanů v Rusku. Poté co na počátku roku 1918 dobyly sovětské oddíly Kyjev, byl Otakar Červenému zkonfiskován majetek a zablokován účet v bance. Situace se pro něj a jeho manželku stávala

neúnosnou. Do vlasti se dostal prostřednictvím ukrajinského čer-veného kříže až v březnu 1921.

Po návratu pracoval v Úřadu pro zahraniční obchod. Otakar Červený zemřel **8. září 1930** v Praze.

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

Seriál vzniká ve spolupráci s VHÚ Praha, vychází každý pátek

Počítač hledá špatné potrubí

JOSEF TUČEK

Před čtyřmi týdny jsme na tomto místě psali o malěru ve stotisícovém americkém městě Flint, který vypadá, jako by se stal v rozvojovém světě. Teď se pro něj hledá řešení jako ze sci-fi.

Město u Detroitu se před sedmi lety kvůli problémům automobilek v USA ekonomicky zhroutilo. Aby ušetřilo, začalo brát pitnou vodu z místní špinavé řeky. Špatně vyčištěná, chemicky reaktivní voda plná bakterií tekla oloveným potrubím a vinou chemických reakcí do sebe nabírala olovo. Pár odborníků si všimlo, že něco není v pořádku, ale veřejně upozorňovat na problém začala až v roce 2015 dětská lékařka Monna Hanna-Attishová. Zjistila u svých pacien-

EKOPOHLED

tů otravu olovem způsobenou pitnou vodou. Tento sloupek zaznamenal knížku, která doktorce Hanna-Attishové nyní vyšla – a je to smutné čtení. Kniha se jmenuje *What the Eyes Don't See* (Co oči nevidí) a ukazuje, jak se úřady odmítaly zabývat jejiimi fakty. Až když informovala novináře, začaly se věci měnit.

Uplýnuly tři roky. Činitele už obviňované z toho, že malér způsobil nebo mu nezabránil, možná čeká ještě žaloba za zabití, protože kromě lidí přítomných v olovených potrubích započítali i dvanáct osob, které zemřely na takzvanou legionářskou nemoc z bakterií z vody.

Nyní už město odebírá dobrou vodu, ale do špatných trubek, které ještě nevytěžilo. Je to drahé, a tak vodárny postupně mění potrubí, u kterého předpokládají, že je z olova. Pořádné záznamy neexistují, a tak se často stává, že se vykope potrubí, které z olova není, čímž se plýtvá penězi i časem na nápravu.

Pomohli vědci z Georgijského technologického institutu v Atlantě, kteří vytvořili projekt, v jehož rámci umělá inteligence (čili relativně volně pracující počítače) vytypovala z nesouvislých záznamů způsob, jak najít olovené potrubí, které je třeba vyměnit. A to s přesností na 97 procent.

Je to dobrá a současně horší zpráva: počítače pomáhají skvěle řešit problém, který vůbec neměl ve vyspělé zemi nastat.

Kamenice, nebo Chemnitz? Obojí

KAMILA SMEJKALOVÁ

Zřejmě jste v minulých dnech zaregistrovali bouřlivé demonstrace v jednom saském městě. Někteří čtenáři však mohli být zmateni, ve kterém městě že se tyto události odehrávají. Posuďte sami: *Bilance v Chemnitzu je 11 000 demonstrujících a 25 trestných činů. V ulicích Saské Kamenice demonstrovalo v sobotu 9500 lidí.* Skoro by to mohlo vypadat, že jde o dvě různá města. *Saskou Kamenici a Chemnitz.* Skutečnost je však taková, že

se jedná o jedno a totéž město. Rozdíl je pouze v tom, zda používáme domácí podobu jména, nebo tu původní. Některá média to rozumně řeší tak, že jednu z variant použijí jako základní a druhou dají do závorky, aby čtenář věděl, na čem je.

Domácí pojmenování cizích zeměpisných jmen (neboli exonyma) se do češtiny dostávala už v raném středověku, některá až později. Jedná se např. o překlady cizích jmen: *Solnohrad* místo *Salzburg*, *Kapské Město* místo *Cape Town*. Dále se užívají původní názvy s upraveným zakončením, aby se lépe sklo-

ňovaly: *Brémy* místo *Bremen*, *Ardeny* místo *Ardennes*, často jsou názvy počestněně pravopisně a výslovně: *Londýn* místo *London*, *Paříž* místo *Paris*, *Varšava* místo

JAZYKOVÉ OKÉNKO

Warszawa. Mezi živá exonyma počítáme ta, která se v češtině dodnes užívají a jsou považována za přirozené oficiální názvy: *Vídeň* (nikoli *Wien*), *Záhřeb* (nikoli *Zagreb*), *Kodaň* (nikoli *Kobenhavn*). Na opačném konci jsou takové názvy, které chápeme jako historické

a které se už z různých důvodů v současném kontextu neuvžívají: historický *Prešpurk* je dnes *Bratislava*, pro *Brod nad Lesy* užíváme německé *Furth im Wald*.

Prostřední skupinu tvoří exonyma ustupující, zastarávající, tedy ta, která ne každý zná, ale se kterými se ještě můžeme občas setkat. Jejich znalost je daná generačně, kulturně či profesně. Pro někoho by identifikace *Regensburgu* s *Řeznem* nebyla problém, jiný by tápal. Někdo ví, že *Královec* je *Kaliningrad*, pro jiného je to věc neznámá. Někdo při větě o *Pětikoste-*

lí hned tuší, že jde o *Pécs* v Maďarsku, jiný by se tomu podivil. Do této skupiny exonym patří také *Saská Kamenice* neboli *Chemnitz*. Město je pojmenováno podle stejnojmenné řeky. Starší název je však ten slovenský, konkrétně lužickosrbský, tedy *Kamenice*, ve významu „kamenný potok“. Mimo chodem historicky se s *Kamenicí* neboli *Chemnitzem* pojí ještě název třetí: *Karl-Marx-Stadt*. Ten ale platil jen od r. 1953 do r. 1990.

Autorka pracuje v jazykovém poradně ústavu pro jazyk český AV ČR

POZITIVNÍ ZPRÁVY

Když hlas pomáhá nahradit ruce

Spolek *Silou hlasu*, z. s. začleňuje lidi s poškozením jemné motoriky horních končetin do běžného života tím, že je v bezplatném kurzu naučí ovládat počítač hlasem. Je jediným takovým spolkem v České republice. Na ukázkou toho, jak vypadá ovládání počítače hlasem, se můžete podívat na jeho internetových stránkách

Silouhlasu.cz. V prosinci 2016 spolek spolu založili Dita Horochovská (kvadruplegička, první užívatelka hlasových technologií v Česku) a Lukáš Srba.

Finance na unikátní činnost shánějí od sponzorů a dárců. Podporit je lze prostřednictvím portálu *Darujme.cz* nebo přímo na účet 4382723359/0800.

Tipy a snímky do rubriky zasílejte na pozitivnizpravy@lidovky.cz

Dita Horochovská předvádí, jak lze hlasem ovládat počítač. Spolek *Silou hlasu* nejenže zdarma poskytuje takové kurzy, ale pomáhá klientům i najít zaměstnání. FOTO SH

POSLEDNÍ SLOVO

Peníze, peníze...

Poslanci dalšího parlamentního výboru zdvihli ruce a máme zas o kousek blíže ke zdanění církevních restitucí. Prý jsou ale ochotni počkat (aspoň někteří), co na takovou věc řekne Ústavní soud. Nehodláme se do té kauzy obšírně pouštět, napsalo se o tom dost a dost – koho to zajímá, jistě si to přečte.

Pro mne je ten problém jednoznačně spjat s nedávným tažením proti nevládním organizacím. Mám totiž pocit, že spíš než o peníze jde v obou případech o volební hlasy. Církev – nebo církev – nepatří v zemích českých mezi oblíbené instituce a s nevládkami je to nejspíš podobně, takže sebrat jim něco může přinést nějaké ty body. Hodně by mě ale zajímalo, proč tomu tak je. Když jsem před mnoha a mnoha lety chodila do základní školy, bylo mi docela jas-

né, co je ta církev zač: přece ti bařtipáni, kteří se snaží z nevědomých naivků, co věří v jakéhosi Boha, vyždímat, co se dá. Že by si tohle politici opravdu mysleli? Na to by snad přece jen mohli mít trochu větší rozhled, ne? Mohli by si přece všimnout, že charita, školství a další služby, které církev poskytuje, tu nejsou jen pro věřící, ale pro potřebné.

S nevládními organizacemi je to podobné: podle toho, co se o nich (většinou obecně, jako o nějakém jednom celku) říká, vypadají jako banda chamtivců, kteří koukají, kde ze státu něco vytáhnout, aby si z toho dobře žili. Nevím, kdo z lidí, kteří tak mluví, skutečně nějakou nevládní organizaci zná lépe než jen podle jména a z médií. V běžných moderních společnostech (jakou bychom, aspoň doufám, rádi byli také) ten-

to pohled neobstojí: nevládky obstarávají řadu činností, které by jinak musel vykonávat stát a samozřejmě by za ně musel platit. Příšlo by to drahé, byl by k tomu potřeba vlastní aparát, který si nevládní organizace obstarají samy. Kromě toho až na výjimky nežijí jen ze státních dotací, mají také své dárcce a sponzory. A to už vůbec nemluvíme o vkladu dobrovolníků a o tom, že v nich pracují lidé motivovaní, nikoli úředníci, kteří mohou pracovat v tom či jiném oboru a kteří zpravidla nevykonávají vlastní práci, již se nevládní organizace zabývají.

Proč tedy ta nechut a proč ji mnozí politici tak podporují? Moc nevěřím tomu, že by tak úpěnlivě hlídali peníze pro rozpočet, ony ty příspěvky se sice mohou jevit vysoké, ale to je optický klam, stačí čísla porovnat s položkami státního

rozpočtu. Nebo jinak: kolik kilometrů dálnic by se dalo postavit za částku, na kterou by přišlo ono zdanění církevních restitucí? A kolik kilometrů dálnic by se dalo postavit, kdyby u nás jeden kilometr stál tolik, co ve vyspělých moderních společnostech (mezi které bychom se, aspoň doufám, chtěli počítat)? Co se takhle postarat, aby se rozkradlo aspoň o něco méně, než se ve všemožných státních zakázkách rozkrade? Jenže ono je asi jednodušší naznačovat a znovu potvrzovat, že nám z krajíčku ukusují paraziti, které naše společnost k ničemu nepotřebuje.

PETRUŠKA ŠUSTROVÁ

